

gyar pedagógiai élet minden részesének, munkásának és szemlélőjének hő óhajta? Semmiesetre sem az Utasítások visszavonása, hatályon kívül helyezése, megváltoztatása vagy megnyirbálása. Efféle gondolat vagy terv annak a nagy odaadásnak, pedagógiai gondosságnak értékelése és méltánylása mellett, mellyel a törvény és az utasítás készült, föl sem merülhet senkinek lelkében, csupán törekvés és óhajta arra, hogy ez utasítások szellemének és nem betűjének érvényesülése, uralma biztossíttassék és nyomatékos rendelettel fölhívassék minden tényező, mely ez Utasítások gazdag anyagával dolgozik, hogy munkája közben legnagyobb ügyszeretete s lelkesedése mellett se ragadtassa magát soha túlzásokra, hanem mindenkor a legmesszebbmenő pedagógiai judícium és okosság által vezéreltesse magát. Így megvolna a remény, hogy az új törvény valóban a magyar iskola és művelődés hasznára és kormányzatunk kultúrpolitikájának dicsőségére fog válni.

Gyulai Agost.

A nemzetközi nevelés- és oktatásügyi hírszolgálat köréből.

1. A művelődés, elsősorban a nevelés- és oktatásügy iránt országról-országra áttérjedő érdeklődés ma teljes virágzásban bontakozik ki és mint „Nemzetközi oktatásügy“ (*Enseignement international, Internationales Unterrichtswesen*) külön művelődési területté, mozgalommá szélesült. Ez az átfogó szempont azonban nem mai keletű, nyomai a mult század elejére nyúlnak vissza: M. A. Jullien 1817-ben Párizsban egy 56 lapra terjedő tanulmányt adott ki: *Esquisse et vues préliminaires d'un ouvrage sur l'éducation comparée etc. etc.* Az idevágó régibb megnyilatkozások közül példaként megemlítjük a newyorki *The International Review* egyik 1874-i számában megjelent *Upper school* című tanulmányt (177—197. l.), amelynek szerzője. Rev. James McCosh a német, angol, ír és skót középiskolák ismertetése után levonja az amerikai iskolákra vonatkozó tanulságokat. Az ilyen nagyobb, egyes tanügyi egységeket összehasonlítón egybefoglaló értekezések mellett lassan-lassan kifejlődött és uralomra jutott a kisebb, rövidebb nemzetközi tanügyi híreknek válfaja, amelyet a modern emberek lelki készségüknél fogva mohón felkaptak: a ma emberének hírszomja már ide is átesapott. Ma már szinte minden pedagógiai folyóiratnak van külföldi irodalmi rovata, továbbá külföldi szemléje, amely az olvasót kényelmesen tájékoztatja és kellemesen szórakoztatja. Még a komoly szakember is helyel-közzel szívesen leereszkedik a sűrű felhők övezte pedagógiai Olymposról a tarkabarka virágokkal behintett rétre, hogy egyet-mást leszakítson. Kérdés azonban, vajjon ez a felburjánzó műfaj a velejáró elaprózással nem okoz-e bizonyos felszínességet, nem veszélyezteti-e túltengésével a komoly pedagógiai tanulmányokat.

Az ilyen néhány soros, egymagában álló újdonságoknak van-e pedagógiai értékük; tanulhatunk-e valamit abból, ha pl. megtudjuk, hogy X államban a tanítók is beiratkozhatnak az egyetemre; okulhatunk-e azon, ha Y országban a képzők ötévfolyamúak lettek vagy Z város iskoláiban bevezették az autózást? Ilyen adatoknak szerintünk csak két esetben lehet komolyabb értékük és jelentőségük, csak két esetben járhatnak okulással: a) ha kapcsolatosak a szóbanforgó tényező fejlődésével, b) ha a mi országunkkal való összehasonlítás kapcsán mutatjuk be őket. Különbösen könnyen tisztán utánczásból eredő, elhibázott, mert elhamarkodott reformokra csábíthatnak (lám X-ben a tanítókat egyetemre bocsátják, tehát nálunk is...). Szóval: egyes kiragadott tényekkel, különálló adatokkal szemben a probléma lényegének, történeti fejlődésének ismerete elengedhetetlen. Viszont elképzelhetjük, hogy a két iránynak párhuzamosan folyó, egymást kiegészítő megvalósítása a „nevelő-oktatás“ mintájára kielégítő eredményhez vezet. Ennek követésére méltó példáját mutatja a genfi *Bureau*, amely negyedévenként megjelenő Értesítőjében (*Bulletin*) országonként rövid híreket ad, majd külön monografiákban már eddig is a következő tétteleket dolgozta fel a közoktatásügyi minisztériumok közreműködésével: A közoktatásügyi szervezete 53 államban. Egyiptom és Észtrország közoktatásügye. A gyermekirodalom. Nők szerepe a közoktatásban. Megtakarítások a közoktatásügyi költségvetésekben. Iskolakötelezettség. Felvétel a középiskolákba. Önkormányzat. Közoktatási tanácsok. Csoporttanítás. Munkatanítás. Iskolai építkezések. Néptanítók és középiskolai tanárok képzése. Falusi és szakoktatásügy szervezése stb. Nagyobb összefoglalások az Évkönyvekben (*Annuaire international*).

A tanügyi hírek iránt megnyilatkozó élénk érdeklődés kielégítésére ma már a következő megbízható források állnak rendelkezésre: 1. A genfi *Bureau*-nak fentemlített évnegyedes *Bulletin*-jei, amelyek országonként sorolják fel hivatalos adatok alapján a legújabb idevágó eseményeket. 2. A párizsi *Bureau international de l'Enseignement technique* ugyancsak negyedévi Értesítőjében számol be országonként a műszaki oktatásügyről. 3. A párizsi *Fédération internationale des Associations d'instituteurs* évenként négyszer francia, angol és (kivonatossan) német nyelven megjelenő vaskos füzetei. 4. Az *Internationale Zeitschrift für Erziehung* minden füzet végén „In Kürze“ címmel közöl az országnevek betűrendjében rövid tanügyi híreket. 5. *The English Literary and Educational Review for continental Readers* (London, főleg Angolországra vonatkozó adatokkal).

Ezek az adatok bizonyítják, hogy a keresletet bőségesen kielégíti a kínálat. Ám ennek ellenére egy újabb hasonló vállalat jelentkezett a nemzetközi pedagógiai látóhatáron: egy (nyomtatott) pedagógiai könyvmatosféle. Címe *Informations Pédagogiques Internationales* (a kezdőbetűk szokásos rövidítésével a gyermeknyelvi hangzású *I. P. I.*): London—Paris—Prahá. Fran-

cia-, angol- és németnyelvű kiadásokban jelenik meg havonként, kisebb nyolcadretű füzetekben, évi 500—550 lapnyi terjedelemben. Szerkesztője *Ernst Papanek* (Paris XIIIe, 7, Square Grangé). Előfizetési ára évi 5 dollár stb., a nagyobb cikkek utánnyomásáért külön díj fizetendő. Az első (októberi) szám most jelent meg 35 lap terjedelemben; a 18—19. lapon a szerkesztő fejti ki programját, amely időszerű áttekintést ígér a nevelés- és oktatásügy valamennyi területén folyó tevékenységről, legújabb kezdeményezésekről stb., majd a fent felsorolt tényekkel ellentétben megállapítja, hogy: „Még nem rendelkezünk olyan központtal, amely a pedagógiai területen beáll valamennyi változást, újítást összegyűjtené, a szakembereknek továbbadná és az általános érdekű eseményekről a szélesebb nyilvánosságot értesítené“. A füzet a következő, aránylag nagyobb, önálló közleményeket tartalmazza: A szabadidőbeli foglalkozást irányító és sportügyi államtitkárság Franciaországban. A 300 éves Harvard-egyetem. I. B. Charcot. A Fidzsi-szigetek oktatásügye. Gyermekvédelem és Népszövetség. Az 5. nemzetközi Montessorikongresszus. A rövidebb hírek tárgyi szempontok szerint vannak csoportosítva, de nélkülöztük a nemzetközi vonatkozások és a nemzeti kisebbségek csoportját. Készséggel elismerjük a szerkesztő jóhiszeműségét és buzgalmát, de tekintettel a már meglevő és hivatalos rokon intézményekre s az új vállalat költséges voltára, ennek nem igen jósolhatunk hosszú életet.

2. Ezzel a pedagógiai (?) hírszolgálattal kapcsolatban — úgy érezzük — szóvá kell tenni a nevelés- és oktatásügy terminológiájában* mind sűrűbben jelentkező zavarokat, meg tévesztéseket, amelyek a visszaéléseknek is útját egyengetik. Ennek középpontjában két elnevezés áll, amelyek számára mindenki részéről a legfőbb tiszteletet, a legnagyobb megbecsülést kell elvárni, követelni, ezek: a *pedagógia* és a *pedagógus*, amelyekkel boldog-boldogtalan szélfében visszaél, főleg manapság, amikor világszerte „a pedagógia derengésének, feltámadásának korát“ éljük és az emberiséget szorongató ezernyi baj közepett ebben látjuk az egyedül üdvözítő egyetemes gyógyszert. A szó eredeti jelentésétől, származásától eltekintve, ma pedagógián nevelés-tudományt, -tant, -művészetet értünk (*Erziehungswissenschaft, -lehre, -kunst*).

A pedagógusnak kialakult, ma vallott fogalmával velejár a gyakorlat, mégpedig a sikeres gyakorlati készség. Így pl. nehezen nevelhető, erkölcsileg vagy értelmileg fogyatékos gyermekek szorultak kintű pedagógusokra. Külön kell tehát választani az elméletet a gyakorlattól: az okleveles tanító, tanár még nem pedagógus, csak akkor válik azzá, ha a nevelés tudományában és gyakorlatában is jártasságra tesz szert. A nevelőben feltételezzük a pedagógusjellegét. A neveléstudománynak profesz-

* Egy nemzetközi pedagógiai, helyesebben nevelés- és oktatásügyi terminológia összeállítása érdekében adatokkal bővített javaslatot terjesztettem a genfi Bureau elé.

szora sem szükségképen pedagógus (v. ö. Arany János: A tudós macskája). Viszont elképzelhetjük és az élet be is igazolja, hogy valaki rátermettségénél fogva tudományos előkészítés híján is lehet mintegy Isten kegyelméből való pedagógus, a nevelésnek művésze (v. ö. *Poeta [paedagogus] non fit, sed nascitur*).

A „pedagógia, pedagógiai“ műszavaknak szelvében való használatát legjobban a pedagógiai lexikonok szemléltetik: pl. Roloffban a „Pädagogische Presse“ (III, 1061—1081) és a Magyar Pedagógiai Lexikonban a „Pedagógiai“ címszó. Érdekesen ütközik ez ki országok, illetőleg nyelvek szerint a folyóiratok címeiben is. Első helyen a németek állnak: „Pädagogisches Zentralblatt, Pädagogische Post, Pädagogische Warte, Blätter für Anstalts-Pädagogik, Zeitschrift für wissenschaftliche (!) Pädagogik, für psychoanalytische Pädagogik, für Handelsschulpädagogik, ellenben Die Neue Erziehung és Die Erziehung, amely puritán címe ellenére szigorúan tudományos — természetesen eltekintve a minden füzetre kötelező hivatalos „Die pädagogische Lage in Deutschland“ című rovatától; „Reichserziehungsministerium“ stb. Érdekes dilemmával szolgál a régi Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft, amely ez utóbbi szó mellőzésével támadt fel, mintha ezzel jelezni óhajtaná inkább gyakorlati jellegét (*Lebensnähe!*). A franciák és angolok előnyben részesítik az *Education* elnevezést a pedagógia s egyúttal a nevelés- és közoktatásügy számára. Pl. francia: L'Éducateur, L'Éducation, Revue Familiale d'Éducation stb.; angol-amerikai: Education (London), Education (Boston), International Education Review stb. Nálunk teljesen rátermett címek: Magyar Paedagogia, Magyar Gyógypedagógia, Pedagógiai Szeminárium a Pedagogical Seminary (Worcester) mintájára, Magyar Iparosnevelés, Nemzetnevelés, Testnevelés, Kisdednevelés. Egy kis nyelvészkedéssel rámutathatnánk még a következő fontosabb szakkifejezésekre: a franciáknál és angoloknál általánosan használt *education* háromféle jelentést foglal magában: nevelés, nevelés- és oktatásügy, pedagógia*; *to educate* nevelni, *child education* gyermeknevelés, *Office of Education* (amerikai közoktatásügyi hivatal), *science and art of education*; az olasz *Ministero dell' Educazione nazionale*; a francia *enseignement* tanítást jelent (pl. *enseignement primaire* etc., *enseignement laïque*), a francia és angol *instruction* oktatást, oktatásügyet (pl. *Ministère de l'instruction publique*), az *élever* annyi mint felnevelni, ebből ered *élève, mal élevé* stb.

Kemény Ferenc.

---

*A *pedagógia* szó többféle jelentésére nézve v. ö. Imre Sándor: *Neveléstan*. 44—45. l., jegyzet.